

**Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
Öğrencileri Bitirme Projesi Yarışması
2025**

**RUMUZ
29142**

Açıklama Raporu

**TÜRKİYE PLANLAMA OKULLARI BİRLİĞİ
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğrencileri
Bitirme Projesi Yarışması 2025**

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	4
1. GİRİŞ.....	4
2. AMAÇ, KAPSAM VE HEDEFLER	5
2.1. Amaç	5
2.2. Kapsam.....	5
2.3. Hedefler	5
3. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI	5
3.1. Üsküdar’da Dikey Görünüm Kavramı ve Fikrin Terminolojisi.....	5
3.2. Silüetin Bileşenleri.....	6
3.2.1.Sosyokültürel Bileşenler	6
3.2.2.Mekansal Bileşenler	6
3.2.3.Doğal Bileşenler	7
3.2.4.Mekânı Yönlendiren Bileşenler	7
3.3. Silüet Kavramının Evriminde Düşünürler	7
3.3.1. Saverio Muratori.....	7
3.3.2. Gianfranco Caniggia	7
4. KAVRAMSAL ALTYAPININ ÇÖZÜMÜ VE MEKANA MÜDAHALE.....	8
4.1. Birinci Boyut (Biçimsel Okuma).....	8
4.2. İkinci Boyut (Süreçsel Okuma)	8
4.3. Üçüncü Boyut (Yaklaşım)	8
5. TEMATİK ANALİZ.....	9
5.1. Analiz Yöntemi	9
5.1.1.Dikey Gözlem Çerçevesi.....	9
6. BOĞAZİÇİ SİLÜET OKUMALARI.....	10
6.1.Bakı Noktaları Seçim Kriterleri	10
6.1.1. Form-Biçim Odaklı (Görsel Eksen).....	10
6.1.2. Süreçsel Boyut Odaklı (Simgesel Eksen).....	10
6.1.3. Yaklaşım-Algı Odaklı (Kamusal Deneyim Eksen).....	10
6.2. Bakı Noktaları.....	11
7. Üsküdar Ölçeğinde Bakı Noktaları.....	11
7.1. Odak Bakı Noktaları.....	12
7.2. Fraktal Analizi.....	12
7.2.1. Haliç Metro (1,30-1,60)	12
7.2.2. Ortaköy Meydan (1,80-2,00).....	13
7.2.3. Beyazıt Kule (1,60-1,80)	13

7.2.4.	Kız Kulesi (1,30-1,60)	13
7.2.5.	Süleymaniye Tepesi (1,30-1,60)	14
7.2.6.	Ulus Parkı (1,30-1,60)	14
7.2.7.	Fraktal Kırılma Analizi	14
8.	Yükseklik Fonksiyon Uyum Analizi	15
9.	TEMATİK YAKLAŞIM	16
10.	TEMATİK PLANLAMA YAKLAŞIMI	16
10.1.	Üsküdar'da Silüet Temsilleri	17
10.2.	Yaklaşım Odakları	17
10.3.	Silüet Temsil Alanları ve Temsil Çakışmaları	17
10.4.	Planlama Müdahale İlkeleri	18
11.	SİLÜETİN KATMANLI KURGUSU VE YENİDEN TANIMLANMASI	18
11.1.	Alt Katman	18
11.2.	Orta Katman	19
11.3.	Üst Katman	19
12.	ODAK ALAN TASARIMI	20
KAYNAKÇA		25

ÖZET

Bitirme projesi kapsamında, belirlenen tematik eksenler doğrultusunda Üsküdar'ın dikey görünümünü inceleyen bu çalışma, fiziksel tematik eksene odaklanarak bütüncül bir değerlendirme sunmuştur. Çalışma alanı olarak İstanbul'un Üsküdar ilçesi tematik eksen doğrultusunda analizlerle incelenmiş ve bunun sonucunda kentsel silüet yalnızca fiziksel bir profil çizgisi olarak değil; tarihsel, algısal, mekânsal ve temsili boyutlarıyla çok katmanlı bir kentsel anlatı olarak yeniden tanımlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın teorik çerçevesi, kentsel silüetin biçim-süreç-yaklaşım ekseninde okunmasına dayandırılmıştır. Biçimsel okumalar, yapı yoğunluğu, cephe sürekliliği ve hacimsel dengeler üzerinden; süreçsel okumalar, tarihsel katmanlaşma, tipolojik dönüşüm; yaklaşım boyutu ise kullanıcı deneyimi, algısal odaklar, kolektif bellek ve fraktal kırılmalar üzerinden kurgulanmıştır. Böylelikle, silüetin yalnızca görsel değil, aynı zamanda kültürel ve mekânsal bir temsil alanı olduğu ortaya konulmuştur.

Çalışmanın yöntemi hem nitel hem de nicel analiz araçlarını bir araya getiren çok ölçekli ve katmanlı bir yaklaşım üzerine kurulmuştur. Literatür taraması ile başlayan süreç, mevcut durum analizleri ve saha gözlemleri ile desteklenmiş; iki ve üç boyutlu alan analizleri, fraktal kırılma analizleri, panoramik bakı noktası okumaları ile ilerletilmiştir. Elde edilen bulgular, üst ölçekten alt ölçeğe uzanan çok katmanlı bir değerlendirme modeli ile sentezlenmiş; Üsküdar'ın kentsel silüetinde görsel sürekliliği güçlendiren, temsil değerini artıran ve sürdürülebilir stratejilerle Üsküdar'ın kentsel silüetine yön verecek ilkeler geliştirilmiştir.

1. GİRİŞ

Kentsel silüet kavramı, yalnızca kent manzarasının görsel bir ifadesi değil; aynı zamanda o kentin tarihsel, sosyo-kültürel ve mekânsal birikiminin temsidir. “Üsküdar’da Dikey Görünüm” tematik ekseni çerçevesinde, kentsel silüeti biçim, süreç ve yaklaşım boyutlarında katmanlı olarak ele alarak, silüetin yalnızca profil çizgisine indirgenemeyecek kadar derin, çok boyutlu bir “kent okuma aracı” olarak yeniden tanımlanması planlanmıştır.

Kavramsal altyapı Muratori–Caniggia'nın morfolojik çözümlemelerinden, Aldo Rossi'nin kolektif bellek kavramına, Gordon Cullen'ın kent deneyimi üzerine geliştirdiği yaklaşım zeminine yaslanmaktadır. Bu bağlamda silüet, hem fiziksel biçimlerin tarihsel sürekliliği içinde sorgulandığı bir yapıda olup, hem de kentlinin gündelik pratiğiyle ilişki kurduğu bir görsel anlatıdır. 1. boyut olan “Biçimsel Okuma”, yükseklik–hacim ilişkisi, cephe sürekliliği ve silüet çizgisine etki eden kütle-malzeme ilişkileri üzerinden tanımlanırken; 2. boyut olan “Süreçsel Okuma”, silüetin tarihsel dönüşümünü, kentin katmanlı yapısını ve silüetin kırılma–devam etme noktalarını ortaya koymaktadır. Bu iki boyut, üçüncü ve özgün boyut olan “Yaklaşım” katmanında birleşmektedir. Bu yaklaşıma göre, silüet artık yalnızca görünen değil; temsil edilen, deneyimlenen ve yönlendiren bir kentsel organizasyon halini almaktadır.

Örneğin doğal topoğrafyanın (örneğin Çamlıca yamaçları gibi) kentsel silüetle kurduğu etkileşimi, yapı yükseklikleriyle oluşan dikey görünüm ilişkisini ve Üsküdar'daki simgesel yapıların (camiler, kuleler, kıyı hattı) kent belleğiyle kurduğu temsili bağlantıları eş zamanlı olarak sunarak bu bağlamda, silüetin görsel süreklilik – kimlik – yönlendirme – temsiliyet gibi kavramlarla yeniden anlamlandırılması planlanmaktadır.

Sonuç olarak, silüeti fiziksel bir silüet çizgisi olarak değil; biçim, süreç ve yaklaşım katmanları üzerinden biçimlenen bir düşünsel yapı olarak ele almakta; Üsküdar ölçeğinde geliştirilen bu modelin hem kentsel koruma

politikalarına hem de çağdaş kent planlama yaklaşımlarına entegre edilebilecek bir çerçeve sunduğunu ortaya koymaktadır. Silüetin yeniden anlamlandırılması ve kentlinin deneyimlediği görsel sürekliliğin korunması için bu çok boyutlu yaklaşım benimsenmiştir.

2. AMAÇ, KAPSAM VE HEDEFLER

2.1. Amaç

Bu projenin temel amacı, Üsküdar özelinde kıyı, topoğrafya, yapı ilişkisini merkeze alarak silüetin sadece fiziksel bir silüet çizgisi değil; tarihsel, algısal, mekânsal ve temsili boyutlarıyla çok katmanlı bir kentsel anlatı olarak okunmasını sağlamak, kent silüetinin biçimsel sürekliliğini, tarihsel süreç içerisindeki dönüşümünü ve bu dönüşümün mekâna yansıyan etkilerini analiz ederek; Üsküdar'ın özgün topoğrafyasında dikey görünümün temsil gücünü ortaya koymayı hedeflemektedir.

2.2. Kapsam

Bu projenin üç ölçekte ele alınmıştır;

- Üst ölçekte İstanbul Boğaziçi Ön Görünüm ve Geri Görünüm bölgesine dahil olan alanlarda dikey okumanın gözlem çerçevesi kapsamında belirli bakı noktaları belirlenmiştir.
- Belirlenen bakı noktalarından ise ara ölçekte Üsküdar'ın Dikey Görünümünü analiz edebilmek adına Viewshed analizleri yapılmış olup odak bakı noktaları belirlenmiştir. Bunun sonucunda üç boyutlu model üzerinden fraktal analizleri ve bu doğrultuda ara ölçekte fraktal kırılma analizi yapılmış, planlama yaklaşımına çıktı olacak değerler incelenmiştir.
- 1/2.000 ölçekli, alt ölçekli analizler ise temsil kırılmaları, görsel süreklilik, mekânsal yönlendirme dinamikleri ve yapılar arası ilişkilerin ayrıntılı analizini içermektedir. Bu aşamada, tarihi yapılar ile modern yapılar arasındaki görsel ve işlevsel ilişkiler hem iki boyutlu hem de üç boyutlu analiz yöntemleriyle değerlendirilmiştir.

Her üç ölçekten elde edilen bulgular sentezlenerek, Üsküdar'ın kentsel silüetinin özgün karakterini korumaya yönelik stratejiler geliştirilmiştir.

2.3. Hedefler

Bu projenin temel hedefi, Üsküdar'ın kentsel silüetini tarihsel, topografik ve mekânsal katmanlarıyla birlikte inceleyerek, silüetin biçimsel sürekliliğini ve temsil gücünü ortaya koymaktır. Çalışma, üst ölçekte kentin bütüncül silüet profilini, alt ölçekte ise morfolojik yapı, görsel algı ve mekânsal yönlendirme dinamiklerini analiz etmektedir. Bu analizler sonucunda, Üsküdar'ın özgün kimliğini koruyan, görsel sürekliliği güçlendiren ve sürdürülebilir tasarım kararlarına yön verecek ilkelerin geliştirilmesi hedeflemiştir.

3. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

3.1. Üsküdar'da Dikey Görünüm Kavramı ve Fikrin Terminolojisi

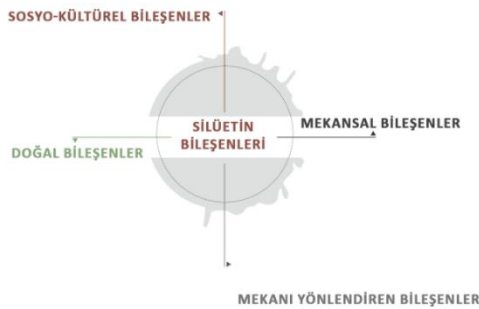
Dikey görünüm, yapıların yalnızca yüksekliklerinden ibaret olmayıp; topografya, yapı konumları, zemin ilişkileri ve bakış doğrultuları ile algısal bir bütünlük içerisinde değerlendirilen çok katmanlı bir kentsel okuma biçimi olarak tanımlanmaktadır.

Bu ilişkiler bütünü, farklı katmanların bir arada değerlendirilmesine imkân sağlayan bir analiz çerçevesi olarak ortaya konmakta; temsil, görünürlük, hiyerarşi ve silüet kavramları, dikey görünümün kavramsal

altyapısını oluşturan temel bileşenler olarak tanımlanmaktadır. Temsil kavramı ile yapıların yalnızca işlevsel değil, aynı zamanda anlam yükleyici mekânsal varlıklar olarak konumlandıkları ifade edilmektedir. Görünürlük, yapıların görsel sıralamadaki yerini ve algılanabilirlik düzeyini belirlemekte; hiyerarşi ise yapıların fiziksel ve görsel ağırlık merkezleri doğrultusunda mekânsal önem sıralamasını ifade etmektedir. Silüet kavramı ise tüm bu katmanların dışı yansıyan görsel profilini tanımlamaktadır.

Bu kavramsal sistematik içinde oluşturulan fikir terminolojisi ile mekânsal okumanın yalnızca yükseklik değerleri üzerinden değil, temsil, yönlendirme ve hiyerarşi çerçevesinde anlam örgüsü üzerinden kurgulandığı vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, dikey görünüm yalnızca ölçülebilir görsel kontur olarak değil; zihinsel ve temsil değerleri üzerinden şekillenen bir mekânsal sistem olarak ele alınmaktadır. Kavramların her biri kendi içinde açıklayıcı olmakla birlikte, birlikte kullanıldıklarında kentsel analiz ve planlama süreçleri için bütüncül bir yöntemsel yapı sunmaktadır. Dikey görünümün çözümlemesinde kullanılan “kırılma”, “eşik”, “çevre”, “yer seçimi” ve “algı” kavramları da bu yöntemin uygulama terminolojisini oluşturmaktadır. Sonuç olarak, dikey görünüm kavramı; temsiliyet, görsel okunabilirlik ve mekânsal organizasyonun eş zamanlı değerlendirildiği, kentsel silüetin bütüncül kavramsal çözümünü ortaya koyan bir planlama ve analiz yaklaşımı olarak tanımlanmaktadır.

3.2. Silüetin Bileşenleri

Şekil 1: Silüetin Bileşenleri
Kaynak: Öğrenciler tarafından hazırlanmıştır.

Silüetin biçimlenmesinde doğal, sosyo-kültürel, mekânsal ve mekânı yönlendiren bileşenler birlikte etkili olmaktadır. Doğal bileşenler topoğrafya ve çevresel özellikleri belirlerken; sosyo-kültürel bileşenler, kültürel süreklilik ve kullanım pratikleriyle silüeti şekillendirmektedir. Mekânsal bileşenler, anıtsal yapılar ve tarihî dokular üzerinden görsel sürekliliği sağlamakta; mekânı yönlendiren bileşenler ise planlama kararları ve dönüşüm süreçleriyle silüetin gelişiminde yönlendirici rol üstlenmektedir.

3.2.1. Sosyokültürel Bileşenler

Sosyo-kültürel bileşenler, silüetin yalnızca fiziksel biçimle değil, toplumun kültürel birikimi ve yaşam pratikleriyle şekillendiğini ortaya koymaktadır. Farklı dönemlerdeki yapı üretim biçimleri, yapıların işlevsel dağılımları ve kent sakinlerinin kullanım alışkanlıkları, silüetin biçimlenmesinde belirleyici unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Tarihî değerlerin korunması, kültürel sürekliliğin sağlanması ve kontrolsüz yapılaşmanın önlenmesi ise, silüetin sürdürülebilirliğinde kritik rol üstlenmektedir.

3.2.2. Mekansal Bileşenler

Mekânsal bileşenler, kentsel silüetin biçimlenmesinde tarihî dokular, anıtsal yapılar ve mekânsal organizasyonlar üzerinden belirleyici roller üstlenmektedir. Kültürel mirasın farklı katmanlarda birikerek özgün kimlikler oluşturduğu ve bu kimliklerin silüete yansıdığı görülmektedir.

3.2.3. Doğal Bileşenler

Doğal bileşenler, silüetin mekânsal zeminini oluşturan topoğrafya, iklim, su yüzeyleri ve yeşil alanlar gibi fiziksel çevre unsurları üzerinden şekillenmektedir. Akarsular, koylar, bitki örtüsü ve yükseklik farklılıkları, silüetin genel çerçevesini belirlemekte; algılanışı ise bakış noktası, görüş açısı ve kot değişkenleriyle farklılaşarak her kente özgü görsel perspektifler üretmektedir.

3.2.4. Mekânı Yönlendiren Bileşenler

Mekânı yönlendiren bileşenler, planlama kararları ve kentsel vizyon doğrultusunda silüet üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. Yerleşim düzeni, yapı yoğunluğu, işlevsel dağılım ve değişen yapı formları bu süreci biçimlendirirken; doğal ve fiziksel koşullarla şekillenen planlama stratejileri silüetin korunmasında veya dönüşümünde belirleyici rol üstlenmektedir. Sanayi yapılanmaları, yüksek yapı trendleri ve dönüşüm kararları, silüetin yönlendirilmesinde kritik eşikler oluşturmaktadır.

3.3. Silüet Kavramının Evriminde Düşünürler

3.3.1. Saverio Muratori

Saverio Muratori tarafından ortaya konulan yaklaşıma göre, silüet; kent formunun zaman içerisinde geçirdiği morfolojik dönüşümlerin görsel ifadesi olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda kent silüetinin, ani ve statik bir kontur değil, tipolojik evrimin üst profilden gözlemlenebilen birikimli sonucu olduğu ifade edilmektedir. Muratori'nin temsil kavramında, yapıların biçimsel sürekliliği; taşıdığı tarihsel izlerin günümüzde yeniden üretilmesiyle anlam kazanmaktadır. Böylece bir yapının temsil niteliğinin yalnızca yüksekliğinden değil, geçmişteki biçimsel karakterini bugüne taşıma kapasitesinden beslendiği vurgulanmaktadır.

3.3.2. Gianfranco Caniggia

Gianfranco Caniggia tarafından kentsel morfoloji, yalnızca biçimlerin incelenmesi değil, aynı zamanda bu biçimlerin oluşum süreçlerinin bilimsel analizi olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşıma göre, silüet yalnızca yapıların gökyüzüne çizdiği statik bir profil değil; tipolojik türlerin tarihsel evrim sürecinde kazanmış oldukları mekânsal konumların görsel bir toplamı olarak değerlendirilmektedir. Her yapı, içinde bulunduğu dokunun bir tipolojik ifadesi olarak ele alınmakta ve bu tipler, belirli örüntüler çerçevesinde üst üste gelerek hem yapı adalarını hem de silüeti biçimlendiren dinamikleri oluşturmaktadır. Dikey görünümün, bu örüntülerin doğal sonucu olduğu; yükselmenin ise bağımsız bir tercih değil, çevresel sürekliliğin bir aşaması olduğu vurgulanmaktadır. Caniggia'nın yaklaşımında, silüet ve dikey görünümün yalnızca form üzerinden değil; arkasındaki morfolojik süreklilik, tipolojik evrim ve yapısal organizasyon bağlamında anlam kazandığı belirtilmektedir.

4. KAVRAMSAL ALTYAPININ ÇÖZÜMÜ VE MEKANA MÜDAHALE

Şekil2: Boyutsal Çözümleme
Kaynak: Öğrenciler tarafından hazırlanmıştır.

Silüetin kavramsal çözümlemesinde, kentteki dikey görünüm üç boyutlu bir okuma sistemi üzerinden ele alınmaktadır: biçimsel okuma (1. boyut), süreçsel okuma (2. boyut) ve kavramsal-algisal çözümleme (3. boyut). Bu sistem, yapıların yalnızca fiziksel konturlarıyla değil; kentsel bellekte bıraktıkları izler, morfolojik evrimleri ve algısal etkileriyle birlikte değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Her bir boyut; mekânsal formu, tarihsel sürekliliği ve kavramsal temsil değerlerini eş zamanlı olarak analiz ederek silüetin dinamik ve çok katmanlı yapısını ortaya koymaktadır.

4.1. Birinci Boyut (Biçimsel Okuma)

Biçimsel okuma boyutunda, kent içindeki yapıların görsel formu ve cephe karakteristikleri üzerinden bir değerlendirme yapılmaktadır. Üst ölçekte silüet çizgisi; yapıların topografya üzerindeki yerleşimleri, yapı kümelenmeleri, anıtsal yapılar ve boşluk-doluluk ilişkileri ile okunmaktadır. Kütsel yoğunluk, oran, hacimsel dengeler ve cephelerin ritmi analiz edilmekte; biçimsel kırılmalar, yükseklik değişimleri ve cephe sürekliliği gibi unsurlar silüetin mekânsal formasyonunu ortaya koymaktadır.

4.2. İkinci Boyut (Süreçsel Okuma)

Süreçsel okuma boyutunda, kentsel silüet tarihsel katmanlaşma ve dönüşüm dinamikleri üzerinden değerlendirilmektedir. Yapıların oluşum evreleri, tipolojik dönüşüm süreçleri ve morfolojik kökenleri dikkate alınarak süreklilik-kopuş ilişkileri incelenmektedir. Büyüme yönleri, dönüşüm bölgeleri, geçmişten bugüne taşıdığı tarihî hafıza ve kırılma noktaları belirlenerek mekânsal evrimin süregelen yapısı okunmaktadır.

4.3. Üçüncü Boyut (Yaklaşım)

Yaklaşım boyutunda, mekânsal çözümlemeler yalnızca biçim ve süreç okumalarıyla sınırlandırılmadan, kentin çok katmanlı ve çok ölçekli temsili bütüncül bir sistematik içinde ele alınmaktadır. Bu kapsamda, biçim hafızası, cephe sürekliliği, kütsel ifade, görsel dengeleme ve yükseklik-hacim uyumu üzerinden fiziksel-temsili bütünlük sağlanmakta; tarihsel izler, tipolojik katmanlar, morfolojik devamlılık, süreklilik-kopuş ve dönüşüm evreleri üzerinden ise zamansal süreklilik ve kültürel süreklilik yorumlanmaktadır. Fraktal düşünce ve panoramik analiz teknikleri aracılığıyla kentteki mekânsal üretimin farklı ölçeklerde yeniden nasıl kurgulandığı incelenmekte; yalnızca mevcut durumun analizi yapılmakla kalınmayıp, aynı zamanda geleceğe yönelik mekânsal müdahale ve tasarım kararları için analiz yöntemidir.

Şekil3: Mekânsal Analiz Yöntemi
Kaynak: Öğrenciler tarafından hazırlanmıştır.

5. TEMATİK ANALİZ

5.1. Analiz Yöntemi

Şekil4: Analiz Yöntemi
Kaynak: Öğrenciler tarafından hazırlanmıştır.

Bu çalışma kapsamında Üsküdar'ın dikey görünümüne ilişkin tematik analiz, çok katmanlı ve çok boyutlu bir okuma sistemi üzerine inşa edilmiştir. Silüetin yalnızca biçimsel sınırları üzerinden değil; mekânsal, algısal ve tarihsel sürekliliği dikkate alan bütüncül bir çözümleme yaklaşımı benimsenmiştir. Analiz sistemi, biçim, süreç ve yaklaşım eksenleri üzerinde kurgulanarak; kentsel formun üç temel boyutta değerlendirilmesine olanak tanımaktadır.

Birinci Boyut, yapıların yükseklik-hacim uyumu çerçevesinde fiziksel silüet dengelerini incelerken; İkinci Boyut, süreçsel okuma ile tarihsel katmanlaşma ve cephe sürekliliğini ele almakta; Üçüncü Boyut ise kavramsal yansımalar, algısal silüet ve mekânsal bellek üzerinden temsiliyetin derinliğini sorgulamaktadır. Bu analiz yöntemi, mekânsal-zamansal kopuşlar, tarihsel izler ve algısal süreklilik gibi kırımla ve süreklilik noktalarını eşzamanlı değerlendiren dinamik bir analiz modeli sunmaktadır.

5.1.1. Dikey Gözlem Çerçevesi

Şekil5: Dikey Görünüm Gözlem Alanları
Kaynak: Öğrenciler tarafından hazırlanmıştır.

Üsküdar gibi eğimli araziye sahip bir kentsel doku içerisinde, silüet tekil bir bakış çizgisi üzerinden değerlendirilememekte; farklı yüksekliklerden ve farklı mesafelerden yapılan çok boyutlu gözlemlerle anlam kazanmaktadır. Bu nedenle çalışma kapsamında, dikey görünümün algılanabileceği gözlem alanları sistematik biçimde sınıflandırılmıştır.

Gözlem çerçevesi, biçimsel form, yaklaşım-algı ve süreçsel katmanlar üzerinden yapılandırılmış; üst bakı noktaları (tepe, yamaç), alt bakı noktaları (kıyı, merkez) ve geçiş mekânları (modern doku, eşik alanlar, geleneksel doku) ekseninde değerlendirilmiştir. Ayrıca yaya hattı, kamusal geçiş deneyimleri ve simgesel referanslar da silüetin algısal çözümlemesine katkı sağlayan katmanlar olarak ele alınmıştır. Bu çok ölçekli yaklaşım, kentsel silüetin yalnızca görsel bir profil değil; mekânsal temsiliyetin, kolektif belleğin ve kullanıcı deneyiminin eş zamanlı bir ürünü olduğunu ortaya koymaktadır.

6. BOĞAZİÇİ SİLÜET OKUMALARI

6.1.Bakı Noktaları Seçim Kriterleri

Bakı noktaları, üç temel eksen üzerinden belirlenmiştir:

6.1.1. Form-Biçim Odaklı (Görsel Eksen)

Bu bakış açısında, iki mekân arasında doğrudan bir görsel süreklilik aranmıştır. Mekânsal hizalanma, yapı kademelenmeleri, topografik uyum gibi fiziksel süreklilik öğeleri ön plandadır. Bakı noktası ile silüetin ilişkilendiği alan arasında güçlü bir görsel aks kurulmuş, böylece mekânsal yönelmeler okunabilir hâle getirilmiştir.

Seçilen Görsel Bakı Noktaları:

Büyük Çamlıca Tepesi, Ulus Parkı, Sarayburnu Parkı, Salacak Sahil, Haliç Metro Köprüsü. Bu noktalar, Üsküdar'ın topografik yükseltiler ve kıyı silüeti boyunca nasıl bir biçimsel süreklilik oluşturduğunu, kopmaların hangi bölgelerde yoğunlaştığını gösterebilmek için belirlenmiştir.

6.1.2. Süreçsel Boyut Odaklı (Simgesel Eksen)

Bu kriterde, mekânlar arasındaki tarihsel ve temsili bağlar esas alınmıştır. Bakı noktaları, simgesel yapıların, tarihsel referansların ve kentsel bellek alanlarının izlenebildiği pozisyonlardan seçilmiştir. Böylece, sadece bugünkü fiziksel görünüş değil, aynı zamanda mekânın zamansal sürekliliği de analiz edilmiştir.

Seçilen Süreçsel Bakı Noktaları:

Sultanahmet, Süleymaniye Tepesi, Kız Kulesi, Beyazıt Kule, Dolmabahçe Sarayı Önü, Beylerbeyi Sarayı-Parkı, Çamlıca Kulesi. Bu noktalar, Üsküdar'ın kentsel silüetinin İstanbul'un tarihsel merkezleriyle nasıl bir görsel ve tarihsel ilişki kurduğunu, zaman içindeki değişimlerin nasıl okunabileceğini ortaya koymak için seçilmiştir.

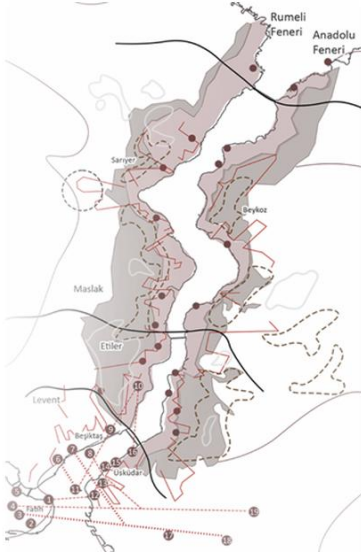
6.1.3. Yaklaşım-Algı Odaklı (Kamusal Deneyim Ekseni)

Bu ekseninde, mekânlar arasındaki süreklilik, kullanıcı deneyimi üzerinden kurulmuştur. Gündelik yaşam pratikleri, kullanım yoğunluğu ve sosyal hafıza gibi kriterler, bakı noktalarının seçiminde belirleyici olmuştur. Özellikle kamusal alanlarda izleyici hareketi, mekânsal deneyimin sürekliliği ve kolektif belleğin izleri aranmıştır.

Seçilen Kamusal Deneyim Bakı Noktaları:

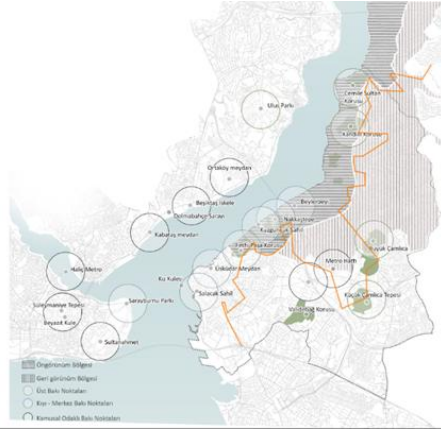
Üsküdar Meydan, Beşiktaş İskele, Kabataş Meydanı, Ortaköy Meydanı, Kuzguncuk Sahil, Validebağ Korusu, Fethi Paşa Korusu, Nakkaştepe Millet Bahçesi. Bu noktalar, kullanıcıların kentle etkileşime geçtiği, kamusal hayatın yoğun yaşandığı alanlar üzerinden Üsküdar'ın silüetini nasıl deneyimlediğini analiz edebilmek amacıyla seçilmiştir.

6.2. Bakı Noktaları

Şekil6: Bakı Noktaları
Kaynak: Öğrenciler tarafından hazırlanmıştır.

7. Üsküdar Ölçeğinde Bakı Noktaları

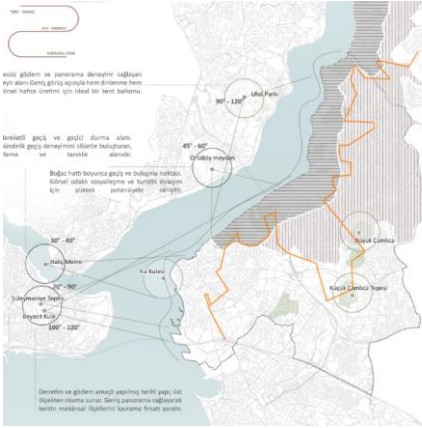
Şekil7: Üsküdar Ölçeğinde Bakı Noktaları
Kaynak: Öğrenciler tarafından hazırlanmıştır.

Ayrıca Cemile Sultan, Kandilli, Fethi Paşa ve Validebağ Korusu gibi yeşil alanlar, hem kamusal kullanım deneyimi hem de çevresel çerçeve unsurları açısından önemli panoramik fırsatlar sağlamaktadır. Beşiktaş, Kabataş, Ortaköy, Dolmabahçe Sarayı ve Haliç Metro gibi karşı kıyıdaki üst bakı noktaları, Üsküdar silüetinin Boğaz ölçeğinde bütüncül temsilini okumaya olanak tanımaktadır.

- 1. Görsel Eksen (Form – Biçim Odaklı Bakı Noktaları)**
Büyük Çamlıca Tepesi Ulus Parkı Sarayburnu Parkı Salacak Sahil Haliç Metro Köprüsü
- 2. Süreçsel Boyut (Simgesel – Tarihsel Odaklı Bakı Noktaları)**
Sultanahmet Süleymaniye Tepesi Kız Kulesi Beyazıt Kule Dolmabahçe Sarayı Önü Beylerbeyi Sarayı ve Parkı Çamlıca Kulesi
- 3. Kamusal Deneyim (Gündelik Pratik ve Sosyal Hafıza Odaklı Bakı Noktaları)**
Üsküdar Meydan Beşiktaş İskele Kabataş Meydanı Ortaköy Meydanı Kuzguncuk Sahil Validebağ Korusu Fethi Paşa Korusu Nakkaştepe Millet Bahçesi

Belirlenen bakı noktaları, Üsküdar silüetinin farklı perspektiflerden algılanmasına imkân sağlamaktadır. Bu noktalar; dikey gözlem çerçevesinde belirlenmiştir. Büyük ve Küçük Çamlıca Tepeleri, doğal yükseklik avantajlarıyla geniş panoramik okumalar sunmakta; bu yüksek kotlardan sağ kıyıya doğru bakıldığında kentsel silüetin çok katmanlı yapısı izlenebilmektedir. Kıyı hattı boyunca sıralanan Kız Kulesi, Salacak, Üsküdar Meydanı ve Kuzguncuk Sahili ise deniz seviyesi kotlarından oluşturulan bakış eksenleriyle karşı kıyıdaki görsel hiyerarşiyi ortaya koymaktadır.

7.1. Odak Bakı Noktaları

Şekil8: Üsküdar Ölçeğinde Odak Bakı Noktaları
Kaynak: Öğrenciler tarafından hazırlanmıştır.

bütünlüşmüş bir görsel kesit sunmaktadır. Burada özellikle simgesel odaklar ve kıyı hattı arasındaki ilişkiler vurgulanmaktadır. Haliç Metro noktasında 30°-40° arasındaki bakış açıklığı, boğaz geçiş güzergâhını kontrol eden dar bir perspektif yaratmakta ve silüet üzerinde görsel yoğunlaşma sağlamaktadır. Süleymaniye Tepesi ve Beyazıt Kulesi üzerinden sağlanan 70°-120° aralığındaki üst ölçekli perspektifler ise tarihi ve kültürel sürekliliği panoramik katmanlar halinde okumaya olanak tanımaktadır. Bu noktalar, kentsel hafızanın tarihsel devamlılığını üst ölçekten kavramaya katkı sunmaktadır. Bu bakış açılarının çeşitliliği, Üsküdar silüetinin sabit ve tekil bir profil olmadığını; sürekli değişen bakış yönleri, mekânsal bağlam ve kullanıcı hareketleriyle yeniden biçimlenen dinamik bir temsil sistemi olduğunu göstermektedir.

7.2. Fraktal Analizi

Fraktal analiz, Üsküdar ve çevresindeki kentsel silüetin biçimsel karmaşıklığını, sürekliliğini ve algısal dengelerini ölçmeye yönelik sayısal bir değerlendirme sağlamaktadır. Fraktal geometri temelli bu yaklaşımda, yapı yoğunluğu, yükseklik değişimleri ve kütsel ilişkiler nicel veriler üzerinden değerlendirilmiş; silüetin farklı

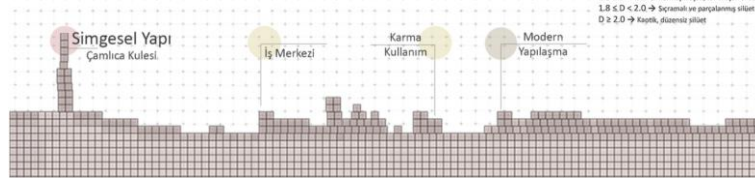
Şekil9: d Değeri Aralığı

bakı noktalarından algılanma biçimleri sayısal kırılma değerleriyle ifade edilmiştir. Farklı D değerleri aralığında hesaplanan fraktal sonuçlar, silüetin hangi noktalarda parçalı, karmaşık ya da dengeli bir görünüme sahip olduğunu ortaya koymakta; mekânsal sürekliliğin kırılma eğilimleri ve potansiyel müdahale alanları hakkında ön değerlendirme yapma imkânı sunmaktadır.

7.2.1. Haliç Metro (1,30-1,60)

Haliç Metro'dan yapılan fraktal analizde, yapı yoğunluğu, yükseklik ve biçimsel süreklilik ilişkisi incelenmiştir. Ortalama D değeri 1.30-1.60 arasında hesaplanmış ve bu değer, silüetin kırılmalarla parçalandığını göstermektedir. Bakı noktasının dar bakı açısı, simgesel yapı (Kız Kulesi) ve karma kullanımların hâkim olduğu

kesitlerin algısal karmaşıklığını artırdığı gözlemlenmiştir. Parçalı fraktal yapı, mekânsal bütünlük açısından denge zayıflığına işaret etmektedir.

Şekil10: Haliç Metro Fraktal Analizi

7.2.2. Ortaköy Meydan (1,80-2,00)

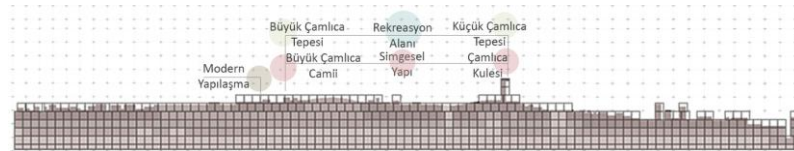
Ortaköy Meydanı'ndan gerçekleştirilen analizde ortalama D değerinin 1.80-2.00 aralığında seyrettiği belirlenmiştir. Bu durum, bakış açısının genişlemesiyle birlikte karmaşıklaştan bir silüet dokusunun varlığını göstermektedir. Karma kullanımların yoğunlaştığı alanlarda yükseklik değişimleri belirginleşmiş, kütsel uyum zayıflamış ve simgesel odakların (Büyük ve Küçük Çamlıca) baskınlığı artmıştır. Fraktal karmaşıklığın yükselmesiyle algısal okunabilirliğin düştüğü görülmektedir.

Şekil 11: Ortaköy Meydan Fraktal Analizi

7.2.3. Beyazıt Kule (1,60-1,80)

Beyazıt Kulesi perspektifinden yapılan analizde, ortalama D değerinin 1.60-1.80 arasında yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Görüş açısının genişliği nedeniyle üst ölçekli kentsel morfolojinin ve silüet sürekliliğinin okunabilirliği kısmen korunmuştur. Ancak yükseklik farklarının belirginleştiği alanlarda karma dokunun hâkim olduğu gözlemlenmiştir. Silüetin ardışık diziliminde anıtsal ve modern yapıların etkisiyle görsel yoğunluğun arttığı izlenmiştir.

Şekil12: Beyazıt Kule Fraktal Analizi

7.2.4. Kız Kulesi (1,30-1,60)

Kız Kulesi ekseninde yürütülen analizde, D değerinin 1.30-1.60 aralığında olduğu belirlenmiştir. Silüetin genel dengeli ve okunabilir bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Özellikle simgesel yapılar (Kız Kulesi, Camiler ve Çamlıca Tepeleri) algısal süreklilikte kilit rol oynamaktadır. Boğaz hattı boyunca görülen boşluk ve doluluk dengesi ile yükseklik geçişlerinin belirli parametrelerde sürdürülebilir olduğu anlaşılmıştır. Müdahale gerekliliğinin bu kesitte daha düşük olduğu değerlendirilmiştir.

Şekil13: Kız Kulesi Fraktal Analizi

7.2.5. Süleymaniye Tepesi (1,30-1,60)

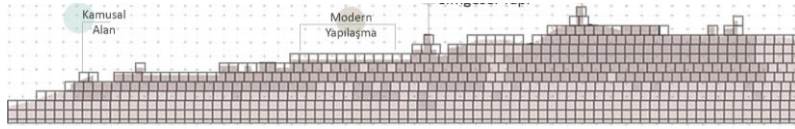
Süleymaniye Tepesi'nden yapılan analizde D değeri 1.30-1.60 aralığında ölçülmüştür. Bu bulgu, silüetin ritmik ve dengeli bir yapıda olduğunu göstermektedir. Rekreasyon alanları ve kıydan iç bölgelere geçişlerde yükseklik farklılıklarının yumuşak olduğu gözlemlenmiştir. Anıtsal yapılar ve modern yapı kümeleri arasında kırılmalar sınırlı düzeydedir. Mekânsal süreklilik büyük ölçüde korunmuş ve görsel bütünlük sağlanmıştır.

Şekil14: Süleymaniye Tepesi Fraktal Analizi

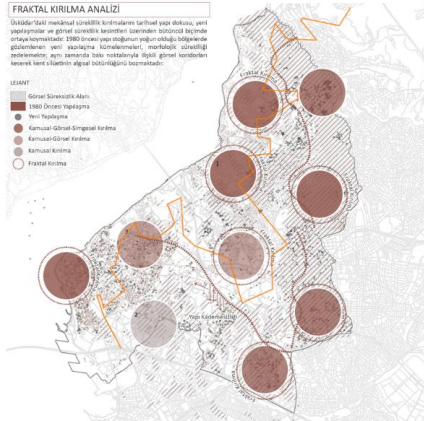
7.2.6. Ulus Parkı (1,30-1,60)

Ulus Parkı bakış açısından yürütülen analizde de D değerinin 1.30-1.60 aralığında olduğu belirlenmiştir. Silüetin üst ölçek panoraması dengeli ve okunabilir bir yapı sergilemiştir. Özellikle simgesel yapılar ve doğal eşikler algısal sürekliliği desteklemiş, karma kullanım alanlarının etkisi bu kesitte sınırlı kalmıştır. Mekânsal geçişler yumuşak kurgulanmış ve kent belleği üzerinde sürdürülebilir bir silüet kompozisyonu sağlanmıştır.

Şekil15: Ulus Parkı Fraktal Analizi

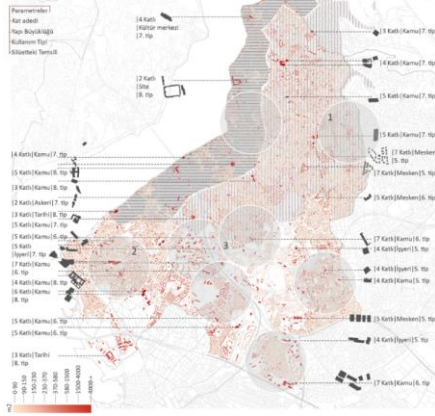
7.2.7. Fraktal Kırılma Analizi

Şekil16: Fraktal Kırılma Analizi

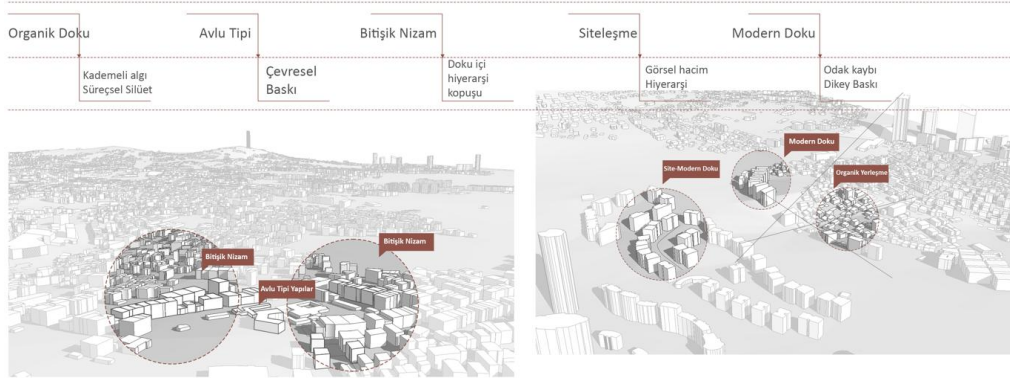
Analiz kapsamında belirlenen kırılma bölgeleri, yalnızca fiziksel kütleler üzerinden değil; aynı zamanda kamusal kullanım alanları, görsel koridorlar ve simgesel odaklarla ilişkili kopmalar üzerinden de değerlendirilmiştir. Özellikle kamusal odak noktaları çevresinde, simgesel yapıların sürekliliğini kesintiye uğratan yeni yapısal müdahalelerin silüet üzerindeki etkileri belirginleşmektedir. Kırılma alanları, görsel sürekliliğin parçalandığı ve algısal bütünlüğün zedelendiği odaklar olarak mekânsal bellek içerisinde dikkat çekici eşikler tanımlamaktadır

8. Yükseklik Fonksiyon Uyum Analizi

Şekil17: Yükseklik Fonksiyon Uyum Analizi

Yeni dönem yapılaşma eğilimlerini ve mevcut dokuyla uyumsuzluk potansiyelini ortaya koymaktadır. Buna karşılık, tarihi ve kültürel odak noktaları çevresinde düşük katlı yapıların yoğunlaştığı ve yükseklik-fonksiyon uyumunun görece daha dengeli korunduğu tespit edilmiştir. Özellikle sahil hattı boyunca kamu ve kültürel işlevlerin düşük yoğunlukta; iç kesimlerde ise mesken, ticaret ve karma kullanımların daha yüksek katlı yapılaşmalarla mekânsal sürekliliği zorladığı görülmektedir. Analiz sonucunda, belirli odaklarda (örneğin 1, 2 ve 3 numaralı alanlar) morfolojik sürekliliğin zedelandığı, fonksiyonel karmaşanın yoğunlaştığı ve silüet üzerinde algısal kırılmaların olduğu kritik eşik bölgeleri belirlenmiştir.

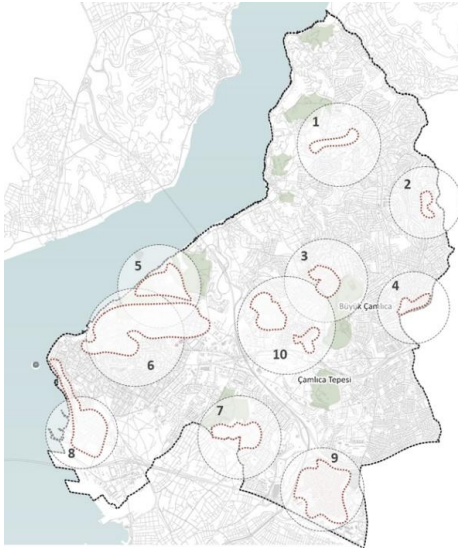
Şekil18: Yapı Tipolojileri

Üsküdar silüetinde farklı mekânsal örüntüler; biçim, yoğunluk ve algısal katkılarıyla temsili şekillendirmektedir. Organik doku, kademeli topoğrafya ile uyumlu yumuşak geçişli bir silüet çizgisi sunarken; avlu tipi yapılar, çevresel baskı oluşturarak geçirgenliği sınırlandırmaktadır. Bitişik nizam dokuda yapıların içsel hiyerarşisi kaybolmakta ve homojen kitle etkisiyle ani kırılmalar oluşmaktadır. Siteleşme örüntüsünde hacimsel yoğunluk artarken, görsel hacim hiyerarşisi belirginleşmekte; modern dokuda ise yüksek yapı blokları odak kaybı ve dikey baskı yaratarak çevresel sürekliliği bozmaktadır. Bu mekânsal düzenlemeler, özellikle anıtsal ve kamusal odaklı bakış noktalarında, silüetin algısal okunabilirliğini ve temsil değerini doğrudan etkilemektedir.

10.1. Üsküdar'da Silüet Temsilleri

Silüet kırılmalarını anlamlandırmak adına temsiliyet üç ana başlık altında sınıflandırılmıştır: Temsil Değeri Olan Yapılar, Algısal Odaklar ve Görünürlüğe Dayalı Temsil. Temsil Değeri Olan Yapılar, kentsel silüet içerisinde yalnızca fiziksel değil, tarihsel, kültürel ve kamusal anlam yükü taşıyan yapılardır. Bunlar; camiler, külliyeler, türbeler ve kent belleğinde iz bırakan anıtsal yapılardır. Ancak günümüzde bu yapıların çoğu, modern kütlelerin baskısı altında temsil görünürlüğünü kaybetmektedir. Algısal Odaklar, kullanıcı hareketi ve deneyimiyle biçimlenen, panoramik bakış eksenleri içinde belirginleşen, ancak fiziksel kütlesi büyük olmayan yapıları tanımlar. Bu yapılar, algısal bağ kurma kapasitesiyle öne çıkarken, modern yüksek kütleler arasında sıklıkla algısal erozyona uğramaktadır. Görünürlüğe Dayalı Temsil ise sosyo-kültürel, doğal ve mekânsal parametrelerin birleşimiyle ortaya çıkan silüet temsillerini tanımlar. Modern yapılaşmalarla uyumsuz yeni dokular, kentin temsil sürekliliğini zayıflatmakta ve görsel baskı alanları oluşturmaktadır.

10.2. Yaklaşım Odakları

Üsküdar'ın genelinde fraktal analiz ve görsel temsil haritaları sonucunda farklı kırılma türlerine sahip 10 ayrı yaklaşım odağı tanımlanmıştır. Bu alanlarda; tarihsel temsil çakışmaları, algısal bozulmalar, görsel karmaşalar ve bastırılmış izler sistematik biçimde ayrıştırılmıştır. Örneğin; yüksek hacimli yapıların tarihi kamusal alanların arkasında yarattığı mekânsal baskı etkisi, temsilin öncelik sırasını kaydırmakta; bazı algısal odaklarda modern hacimler plan dışı büyüyerek algısal bozulma yaratmaktadır. Bazı bölgelerde ise silüet çizgisi üzerinde kopuk, yönsüzleşmiş ve yükseklik dengesi zedelenmiş kolektif hafıza kayıpları tespit edilmiştir. Kimi alanlarda ise tamamen algısal ve

Şekil21: Yaklaşım Odakları

Simgesel anlam taşıyan ancak günümüz silüetinde görsel öncelik kaybetmiş sessiz temsil alanları belirlenmiştir.

10.3. Silüet Temsil Alanları ve Temsil Çakışmaları

Çalışma sonunda dört temel temsil çakışma türü ortaya çıkarılmıştır:

- **Bastırılan İzler Bölgesi:** Tarihsel ve kültürel anlam yükü taşıyan yapıların modern hacimler tarafından fiziksel ve algısal olarak bastırıldığı alanlar.
- **Gölgeye Düşen Dokular:** Fiziksel olarak görünür olsa da, görsel süreklilikte arka planda kalan ve temsil gücünü kaybeden yapılar.
- **Silüet Eşiği:** Kentsel mekânın görsel geçişinde oluşan algısal boşluklar ve süreksizlikler.
- **Temsil Karmaşıklığı:** Tarihsel ve modern kütlelerin üst üste bindiği, görsel gerilimin yüksek olduğu, temsilin okunmadığı karmaşık kentsel parçalar.

Bu çakışmaların çözümüne yönelik müdahale ilkeleri geliştirilmiş, algısal koridorlar, yükseklik kademelenmeleri, panoramik eksen tasarımları ve kamusal açık alan sistemleriyle desteklenen katmanlı bir silüet temsil modeli önerilmiştir.

10.4. Planlama Müdahale İlkeleri

Mekânsal müdahaleler, kent belleğini onarmaya ve kolektif hafızayı güçlendirmeye yönelik olarak yapılandırılmıştır. Katmanlandırma ve hiyerarşi kurgusu, modern kütlelerle temsil yapıları arasında görsel mesafe yaratmakta; odak çerçevesi açılımları, temsil yapılarının algılanabilirliğini arttırmaktadır.

Cephe geri çekilmeleri ve yükseklik kademelenmeleri ile silüet çizgisindeki aşırı yoğunlaşmalar dengelenmiş; algısal koridor açıklıkları ile panoramik bakı noktalarına yönelen görüş koridorları oluşturulmuştur. Panoramik görüş eksenleri, bu kurgunun omurgasını oluşturarak hem doğal topografya hem de kültürel temsiliyet üzerinden mekânsal süreklilik sağlanmıştır.

Temsil izini koruma ve bastırılan izleri açığa çıkarma ilkeleriyle simgesel yapıların algısal görünürlüğü artırılmış, kentsel silüetin görsel bütünlüğü restore edilmiştir. Böylece Üsküdar silüeti yalnızca fiziksel bir profil değil; tarihsel derinliği, kolektif hafızayı ve görsel sürekliliği temsil eden çok katmanlı bir kentsel anlatıya dönüştürülmüştür.

11. SİLÜETİN KATMANLI KURGUSU VE YENİDEN TANIMLANMASI

Üsküdar'ın mevcut kentsel silüetinde gözlemlenen kırılma ve bastırılma etkileri; yalnızca fiziksel kütlelerin yükselmesiyle değil, aynı zamanda kamusal kullanım alanlarının eksilmesi, algısal odakların zayıflaması ve tarihsel yapıların temsil gücünün gölgelenmesiyle derinleşmektedir. Çalışmada geliştirilen bütüncül planlama yaklaşımının temel amacı, kamusal ve panoramik kullanıcı deneyimini güçlendiren yeni bir temsil modeli oluşturmaktır. Bu model, mevcut karmaşık ve baskı altında kalmış silüet çizgisini hem algısal süreklilik hem de kolektif temsil değeri açısından yeniden yapılandırmayı hedeflemiştir. Bu kapsamda, planlama sürecinde elde edilen analiz verileri doğrultusunda, silüet kurgusu üç ayrı katman üzerinden yeniden tasarlanmıştır. Her bir katman, mekânsal işlevi, algısal etkisi ve temsil kapasitesi açısından farklı roller üstlenmektedir. Böylece, silüet yalnızca fiziksel bir profil olmaktan çıkarılarak, kent belleğini taşıyan, görsel sürekliliği kuran ve kullanıcı deneyimini zenginleştiren dinamik bir mekânsal anlatıya dönüştürülmüştür.

11.1. Alt Katman

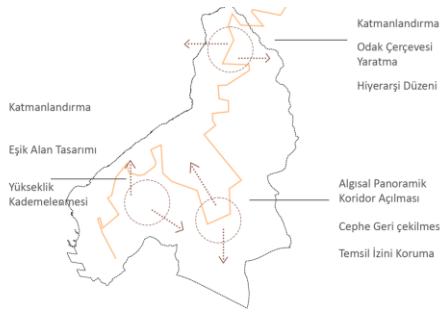

Şekil22: Alt Katman

Alt katman, Boğaziçi öngörünüm bölgesinde, kıyıya yakın konumlanan ve kentin tarihsel dokusunu taşıyan anıtsal ve geleneksel yapı kümelerini içermektedir. Bu katmanda yer alan yapılar, genellikle fiziksel yükseklik bakımından modern kütlelerin gerisinde kalmakla birlikte, kentsel bellekte taşıdığı kültürel ve simgesel anlam nedeniyle kritik bir temsil ağırlığına sahiptir. Ancak mevcut durumda, bu değerli yapıların büyük kısmı

yüksek hacimli modern dokuların arkasında görsel olarak bastırılmakta, kullanıcı bakış açıları açısından yeterince algılanamamaktadır. Planlama yaklaşımı, bu katmanda tarihi temsilin görünürlüğünü artırmak, silüet içindeki varlığını güçlendirmek ve kent belleğindeki yerini korumak amacıyla; temsil izini koruma, yükseklik kademelenmesi ve cephe geri çekilmesi gibi müdahale araçlarını devreye sokmuştur.

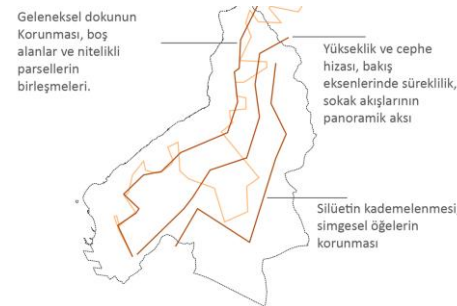
11.2. Orta Katman

Şekil23: Orta Katman

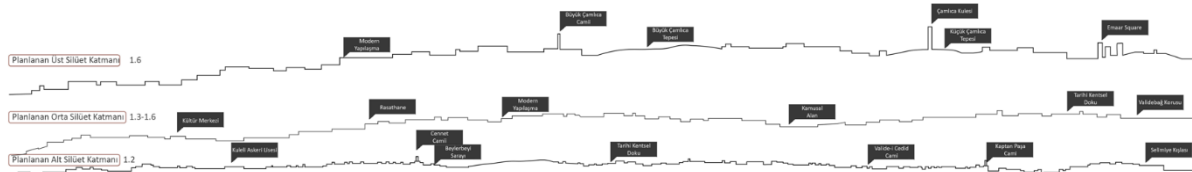
hiyerarşik görsel dizilimler, kullanıcıya hareketi boyunca değişen dinamik bir görsel deneyim sunmaktadır. Böylelikle, orta katman hem tarihi sürekliliği görsel olarak besleyen, hem de çağdaş kamusal işlevleri entegre eden temsilin geçiş kuşağı işlevini üstlenmektedir.

11.3. Üst Katman

Şekil24: Üst Katman

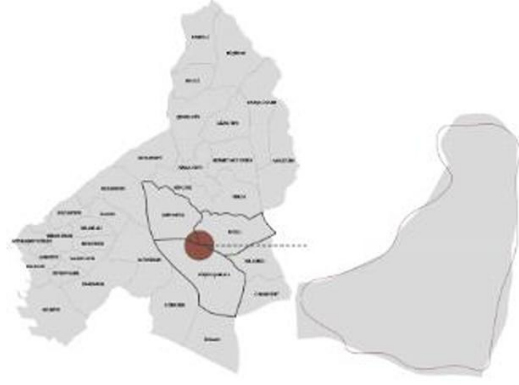
Üst katman ise, günümüzde yükselen modern kütlelerin hâkim olduğu, ancak silüet kurgusu içinde kontrollü bir şekilde denge altına alınması gereken farklılaşan yapı profilini temsil etmektedir. Bu katman, planlamanın müdahale biçimleriyle yalnızca mevcut yüksek yapıları sınırlandıran değil, aynı zamanda algısal sürekliliği ve görsel okunurluğu sağlayan dikey filtreleme ve yükseklik kademelenmesi gibi tasarım araçlarıyla yeniden düzenlenmiştir. Böylece modern yapıların dikey baskısı azaltılarak, alt ve orta katmanda kurgulanan tarihsel ve kamusal temsil sürekliliğinin üst katmanla çatışmadan birlikte var olması sağlanmıştır. Üst katman hem geçmişin bastırılmasını önleyen hem de geleceğin kontrollü büyümesine izin veren dengeleyici bir görsel eşik haline getirilmiştir. Bu üç katmanlı kurgu; Üsküdar'ın mevcut karmaşık ve gerilimli silüet yapısını, mekânsal sürekliliği destekleyen, kolektif hafızayı onaran ve panoramik deneyimi bütüncül kılan yeni bir kentsel temsil sistemine dönüştürmüştür. Planlama yaklaşımının temel hedefi, bastırılmış temsilleri görünür kılmak, kamusal ve algısal odakları güçlendirmek ve kentsel bellekte silüeti yaşayan bir anlatıya dönüştürmektir.

Şekil25: Planlanan Silüet Katmanları

12. ODAK ALAN TASARIMI

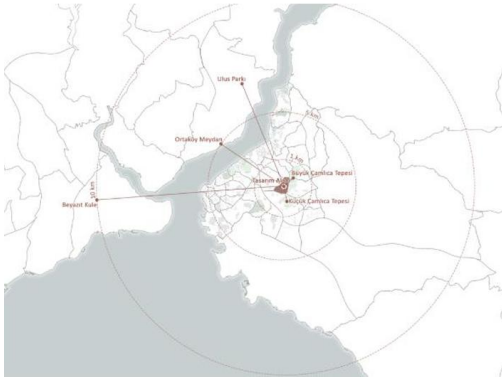
12.1. Üst Katman

Şekil26: Tasarım Alan Sınırı

12.2. Çok Katmanlı Görünürlük Ve Analiz Eksenleri

12.2.1. Çevresel Görünürlük Ekseninde Üst Ölçek Okuma

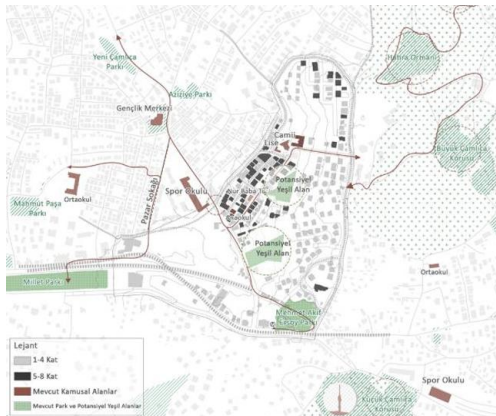

Şekil27: Üst Ölçek Okuma

Eşik alan, tarihsel anlamda kentin üst ölçek panoramik silüet zincirinde kritik bir kesişim noktası oluşturmaktadır; özellikle Çamlıca ve Boğaziçi'nin panoramik bakış perspektifleri açısından merkezi bir konumda yer almaktadır. Bu mekânsal eşik, yalnızca gözlemlenen bir silüet bileşeni değil; aynı zamanda simgesel değerler, kolektif hafıza ve güncel kullanıcı deneyimleri arasında görsel sürekliliği sağlayan dinamik bir ara yüz olarak okunmaktadır.

Üsküdar'ın Boğaziçi kıyısındaki konumu ve Çamlıca yamaçlarının hâkimiyeti, kentin panoramik silüetinde belirleyici bir eşik oluşturmaktadır. Beyazıt Kulesi, Ortaköy Meydanı, Ulus Parkı ve Sarayburnu'ndan yapılan analizler, bu alanın silüet organizasyonunda merkezî bir kırılma hattı olduğunu göstermektedir. Bu ekseninde, topografik yükseklik kadar simgesel yapılar ve tarihsel süreklilik de görsel okunurluğu biçimlendirmektedir.

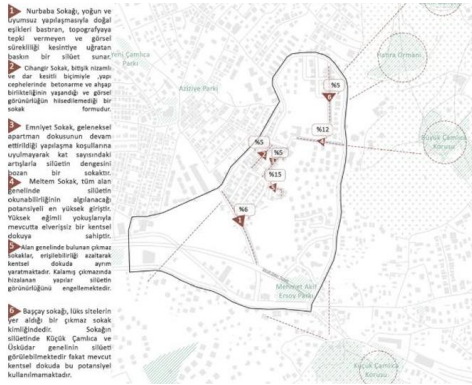
12.2.2. Yakın Çevrede Görünürlük ve Fonksiyonel İlişkiler

Şekil28: Yakın Çevrede Görünürlük

Odak alanın yakın çevresi, mevcut kamusal potansiyeller, yeşil sistemler ve yaya akslarıyla güçlü mekânsal ilişkiler kurmaktadır. Doğu yönünden hareket eden yaya ve taşıt aksları mekânsal sürekliliği sağlarken, kuzey ve güneydeki doğal panoramik odaklar Boğaziçi'nin görsel sürekliliğini tamamlamaktadır. Panoramik aks kurgusu, görselliğin yanı sıra sosyal etkileşim ve erişilebilirlik ile bütünleştirilmiştir.

12.2.3. Sokak Ölçeğinde Görünürlük: Kesintili Dokunun Tespiti

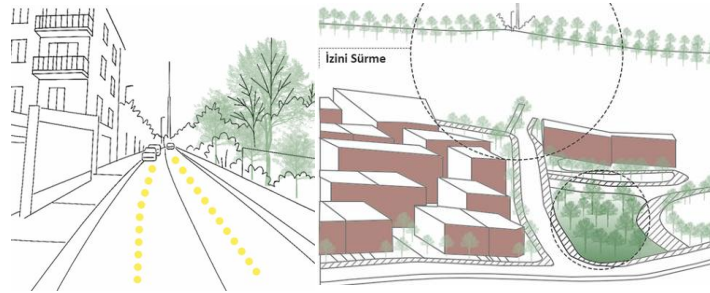
Şekil29: Sokak Ölçeğinde Görünürlük

Sokak ölçeğinde yapılan detaylı kesit ve eğim analizleri, mevcut dokudaki parçalanmayı ve görsel süreksizlikleri açık biçimde ortaya koymuştur. Nurbaba, Cihangir, Emniyet, Meltem, Kalamış Çıkma ve Başçay sokakları, odak alandaki en kritik tematik problem noktaları olarak tanımlanmıştır. Üretilen bütün analizler sonucunda, odak alanı baskılayan beş temel problem başlığı saptanmıştır. Bastırılmış Temsil, simgesel yapıların arka planda kaybolmasına yol açan yüksek yoğunluklu modern yapı kütleleriyle doğrudan ilişkilidir. Dikey Baskı ve Yönsüzlük,

yapıların aksla bütünleşmeyen düzensiz dizilimleri nedeniyle ortaya çıkan görsel karmaşayı tanımlamaktadır. Yaya Süreksizliği, kot farkları ve merdivenli geçişlerle parçalanmış yaya dolaşımını kapsamaktadır. Çıkma Sokak Kopukluğu, sokakların panoramik geçişleri tıkayan çıkma uçlarını betimlemektedir. Panoramik Doku Bastırılması, bakış odaklarının arka plan yapılar tarafından engellenerek algısal baskıya uğratılmasını tanımlar. Bu tematik problemler, yalnızca fiziksel deformasyonları değil, kentsel bellekteki algısal kayıpları da ifade etmektedir.

12.3. TASARIM VE MÜDAHALE İLKELERİNİN KURGUSU

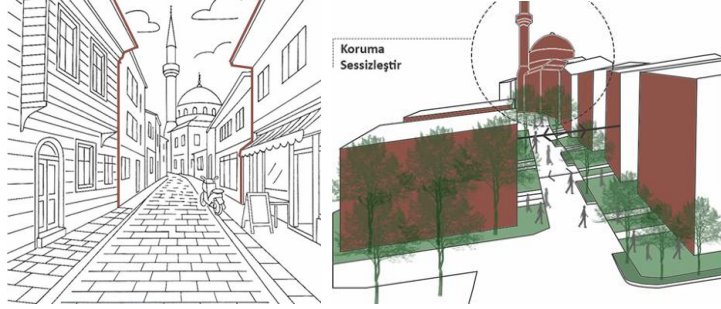
12.3.1. Nurbaba Sokak: Yeşil Odaklı Hizalama ve Boşluk Kurgusu

Şekil30: Nurbaba Sokak

Nurbaba Sokak, mevcut düzensiz yapılaşma ve yoğun ağaç örtüsü nedeniyle panoramik aksın sürekliliğini zayıflatmaktadır. Tasarım müdahalesiyle yapı kütleleri aks doğrultusunda yeniden düzenlenmiş, aradaki yeşil boşluklar görsel derinlik ve sosyal etkileşimi artıracak şekilde kurgulanmıştır. Böylesi sokak, pasif bir karakterden kamusal buluşma odaklarına dönüşmüş ve panoramik aksta algısal bütünlük sağlanmıştır.

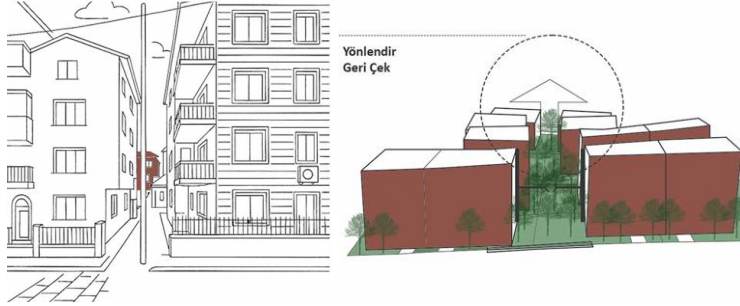
12.3.2. Cihangir Sokak: Temsil Odak Çerçevesinin Tanımlanması

Şekil31: Cihangir Sokak

Cihangir Sokak'ta cami, yoğun yapılaşma ve dar sokak koridoru nedeniyle algısal olarak bastırılmaktadır. Tasarımda çevredeki bloklar geriye çekilerek cami için temsil odaklı bir boşluk oluşturulmuş, cepheler sadeleştirilerek görsel karmaşa azaltılmıştır. Böylece cami hem panoramik aks hem de yaya ölçeğinde daha güçlü vurgulanmıştır.

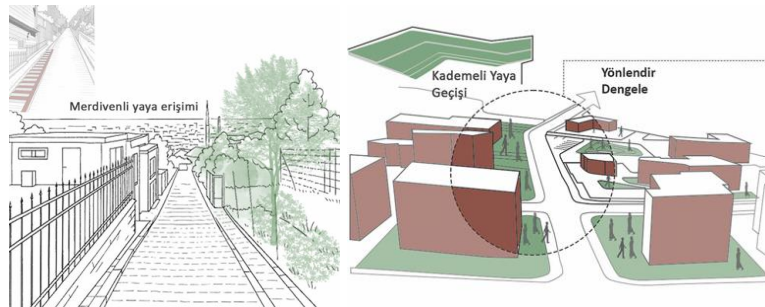
12.3.3. Emniyet Sokak: Görüş Koridorlarının Genişletilmesi

Şekil32: Emniyet Sokak

Emniyet Sokak'ta mevcut yapı kütleleri dar görüş koridorlarını kapatarak panoramik aksın sürekliliğini zayıflatmakta ve derinlik algısını sınırlamaktadır. Sokak profiline dik yerleşen bloklar bakış eksenini kesintiye uğratmakta, görsel hiyerarşiyi bozmaktadır. Tasarım müdahalesinde bu kütleler geri çekilerek aks boyunca daha geniş ve katmanlı görüş koridorları elde edilmiştir. Açıklıkların oluşturduğu görsel derinlik, hem panoramik algının sürekliliğini hem de yaya ölçeğinde mekânsal deneyimi desteklemiştir. Ayrıca yapı hizaları boyunca sağlanan yatay denge, algısal kırılmaları azaltarak sokak silüetinin daha okunaklı ve bütüncül bir şekilde algılanmasına olanak tanımıştır.

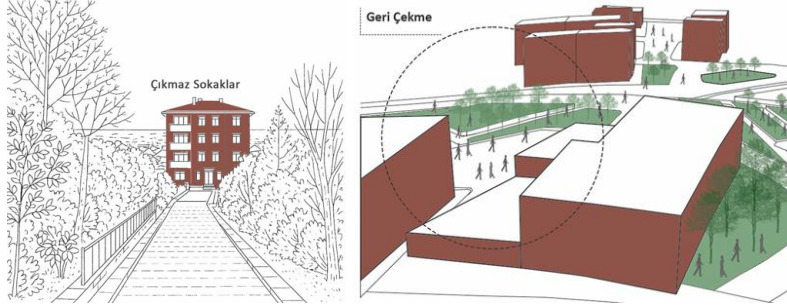
12.3.4 Meltem Sokak: Yaya Sürekliliğinde Kademeli Geçiş Kurgusu

Şekil33: Meltem Sokak

Meltem Sokak'ta kot farkları ve merdivenli geçişler yaya sürekliliğini bozarak panoramik aksın bütünlüğünü zayıflatmaktadır. Tasarımda kademeli geçişler ve eğimli rampalarla kot farklılıkları yumuşatılmış, yeşil odaklarla bütünleşen kamusal platformlar üzerinden kesintisiz erişim sağlanmıştır. Böylece hem fiziksel erişilebilirlik artmış hem de panoramik aksın sürekliliği ve görsel ritmi güçlendirilmiştir.

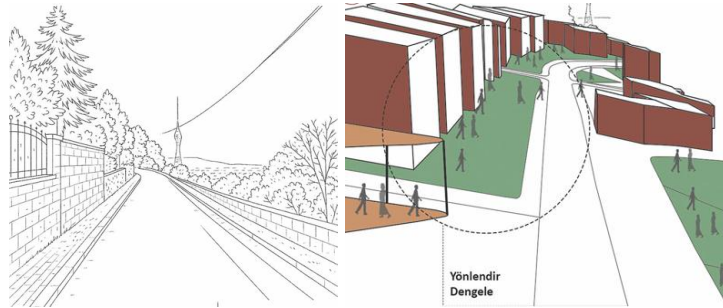
12.3.5. Kalamış Çıkma: Panoramik Aksın Açılımı ve Alanın Aktifleşmesi

Şekil34: Kalamış Sokak

Kalamış Çıkma mevcut durumda sokak sonunda yer alan yapı blokları nedeniyle panoramik aksın görsel sürekliliğini kesintiye uğratmaktadır. Panoramik bakışın çıkma sokakta sonlanması, hem aks sürekliliğini zayıflatmakta hem de kamusal kullanım potansiyelini sınırlandırmaktadır. Tasarım müdahalesinde çıkma sonundaki yapıların açılarak mekânsal bir görsel genişlik oluşturması sağlanmıştır. Bu açılım, panoramik aksa derinlik kazandırmakla kalmayıp aynı zamanda sokağı aktif kılacak kamusal karşılaşma alanları üretmiştir. Sokak, böylelikle pasif bir çıkma karakterinden çıkarak, kentsel akışın sürekliliğini sağlayan sosyal etkileşim odaklı bir mekâna dönüşmüştür.

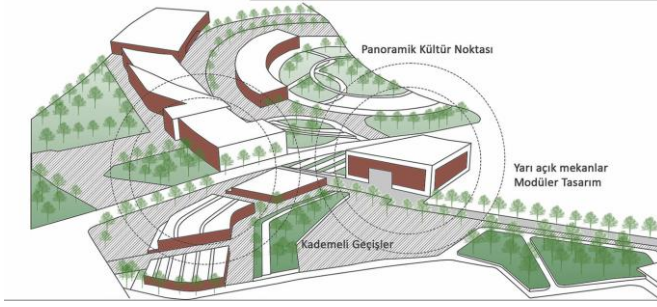
12.3.6. Başçay Sokak: Kot Dengeleme ve Simetrik Hizalama ile Derinlik Kazanımı

Şekil35: Başçay Sokak

Başçay Sokak'ta mevcut yapı blokları ve yüksek duvarlar, Çamlıca Kulesi'ne yönelen bakış eksenini zayıflatmakta; kot farklılıkları ve düzensiz dizilim algısal sürekliliği bozmaktadır. Müdahale kapsamında yapı kütleleri simetrik hizalamalarla düzenlenmiş, kot dengeleme uygulanarak perspektif akışı güçlendirilmiştir. Böylece kuleye yönelen bakış ekseni yeniden okunabilir hale gelmiş, panoramik derinlik ve görsel ritim dengelenerek aks üzerinde güçlü bir temsil doğrultusu oluşturulmuştur.

12.4. Panoramik Aks Ve Kültürel Entegrasyon Kurgusu

Mekânsal organizasyonun temel omurgasını oluşturan Panoramik Aks, yalnızca fiziksel bakış hattı değil; aynı zamanda sosyal etkileşim ve kültürel süreklilik sahnesi olarak tasarlanmıştır. Kent Çayırı giriş platformlarından başlayıp kültürel tesisler, yarı açık modüler mekanlar ve kademeli geçişlerle yükselerek zirvede

Panoramik Kültür Noktasında sonlanan bu aks, hem görsel süreklilik hem de deneyim bütünlüğünü sağlamaktadır. Panoramik Kültür Noktası, kamusal yaşantının kültürel üretimle kesiştiği sosyal etkileşim mekânı olarak önerilmiştir. Açık etkinlik platformları, yarı açık galeriler ve yeşil amfi kurguları ile görsel aksı kesintiye uğratmayan geçirgen mekânsal kurgular geliştirilmiştir.

12.5. YEŞİL SİSTEM VE GÖRSEL TAŞIYICI OMURGA

Panoramik aks boyunca tanımlanan yeşil sistem önerisi, yalnızca peyzaj estetiği değil; aksın sürekliliğini destekleyen mekânsal geçirgenlik omurgası olarak işlev görmektedir. Kent Çayırı, rekreasyon alanları ve yeni oluşturulan açık alanlar; hem algısal nefeslenme zonları hem de sosyal etkileşim odakları olarak planlanmıştır. Yeşil sistem aynı zamanda doğal panoramik odakları ve hareket odaklarını süreklileştiren bağlayıcı bir koridor oluşturmuştur.

12.6. TEMSİL DEĞERİNİ GÜÇLENDİRME

Panoramik aks için önerilen yeşil sistem, yalnızca peyzaj düzenlemesi değil; sürekliliği sağlayan mekânsal geçirgenlik omurgası olarak kurgulanmıştır. Kent Çayırı, rekreasyon ve açık alanlar hem algısal nefeslenme hem de sosyal etkileşim odakları işlevi görmektedir. Yeşil sistem, doğal odaklarla hareket odaklarını bağlayan bir koridor oluştururken; simgesel yapılar şekil-zemin ilişkisi, cephe sadeleştirilmesi ve simetrik hizalamalarla öne çıkarılmıştır. Böylece tarihsel süreklilik güncel kamusal yaşantıya entegre edilerek temsil gücü güçlendirilmiştir. • Şekil ve Zemin İlişkisi kurgulanmış,

- Cephe Sessizleştirme stratejisiyle arka plan baskıları azaltılmış,
- Geri Çekme ve Simetri ilkeleriyle dengeli görsel akış sağlanmıştır.

Bu bütüncül müdahale ile tarihsel süreklilik, güncel kentsel yaşantının kamusal sürekliliğine dahil edilerek temsil gücü yeniden görünür kılınmıştır.

KAYNAKÇA

Şevkin, E., & Gül, M. (2017). İstanbul Silüetindeki Değişim*: İstanbul Silüetindeki Değişim.

Tasarım+ Kuram, 13(23), 1-14.

• Ateş, M. (2022). Üsküdar’ın Kent İmgeleri Bağlamında Okunabilirliği. Kent Akademisi, 15(1), 223-244.

• Kaynar, M. (2020). Üsküdar Boğaziçi Geri Görünüm Ve Etkilenme Bölgesi’nde Karakter Alanları Ve Kentsel Dönüşüm Uygulamaları: Çamlıca Kentsel Dönüşüm Projesi Örneği, İstanbul.

• Bıçkılı, D., & Kırcan, M. (2022). Bilge mimar Turgut Cansever’in perspektifinden Türkiye’de “yatay mimari” meselesi. Journal of Economy Culture and Society, (65), 289-311. • Taş, M. A., & Sargın, S.

(2019). ÜSKÜDAR’DA KAPALI SİTELERİN DAĞILIŞI GELİŞİMİ VE MAHALLE YAPISINA ETKİLERİ. International Journal of Geography and Geography Education, (40), 208-229.

• Uçar, E. S. (2021). Kentsel yeşil alanların ekosistem hizmetleri kapsamında değerlendirilmesi: Üsküdar Fethipaşa Korusu örneği (Master's thesis, Mimar Sinan Fine Arts University (Turkey)).

• Tay, F. K. (2023). İstanbul-Boğaziçi Üsküdar Sahil Şeridi ve öngörünüm bölgesinde mekânsal değişimin irdelenmesi (Doctoral dissertation, Bartın University (Turkey)).

• Kartal, S., & Dinçer, A. E. (2023). Tarihi çevrede eski-yeni yapı uyumunun 3 boyutlu fraktal analiz yöntemi ile incelenmesi: Safranbolu örneği. Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 13(4), 1110-1126. • Karabulut, A. E., & Özdemir, Z. (2023). Örüntü Dili Analizi ile Kentlerin Geleceğini Geçmişin Deneyiminde Aramak. Türkiye Arazi Yönetimi Dergisi, 5(2), 78-94.

• Özkaraca, N., & Halaç, H. H. (2021). Tarihi çevrede boşluklar üzerine tipomorfolojik bir okuma: Konuralp kentsel sit alanı örneği. Ege Coğrafya Dergisi, 30(2), 337-358.

• Tibet, F. A. (2024). Kent Meydanlarındaki Dokuların Okunabilirlik ve Karmaşıklık Niteliklerine Göre İncelenmesi: Paşa Camii ve Şeyh Lütfullah Camii Meydanları. International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR), 11(111), 1799-1813.

• Kaya, H. S., & Bölen, F. (2011). Kentsel dokudaki değişimin fraktal geometri yöntemiyle incelenmesi. İTÜDERGİSİ/a, 10(1). • Topbaş, D. C. (2022). Mekansal Dizim ve Fraktal Analiz Yöntemleriyle Mersin ve Tarsus Evlerinin Karşılaştırılması (Master's thesis, Necmettin Erbakan University (Turkey)).

• Aksoy, F. (2009). Kent Silüetinin Değerlendirilmesi: ‘Boğaziçi Yerleşkesi Örneğinde İrdelenmesi.

• Önem, A. B., & Kilincaslan, I. (2010). Haliç bölgesinde çevre algılama ve kentsel kimlik. İTÜDERGİSİ/a, 4(1).

• Çobanlı, F. T., & Ceylan, M. A. (2023). Şehrin Ufuk Çizgisine Etkileri Bakımından İstanbul’da Gökdelenler. Doğu Coğrafya Dergisi, 28(50), 25-38.